

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO PASVALIO SVALIOS PROGIMNAZIJOJE TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Pasvalio Svalios progimnazijoje aprašas (toliau – tvarkos aprašas) nustato progimnazijos prevencijos ir intervencijos priemonių sistemą saugiai nuo smurto ir patyčių (įskaitant ir patyčias kibernetinėje erdvėje) aplinkai kurti progimnazijoje.
2. Prevencijos tikslas – sukurti saugią, mokinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką progimnazijoje, kurioje mokiniai jaučiasi gerbiama, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami. Psichologinė mokinių savijauta ir saugumas progimnazijoje susijęs su emocine mokinių, mokyklos darbuotojų, tėvų (toliau – progimnazijos bendruomenės nariai) gerove, jų tarpusavio santykiais. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio j(su)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.
3. Prevencijos priemonės, nukreiptos į visus progimnazijos mokinius, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Tiems mokiniams, kuriems visai progimnazijai taikomos prevencijos priemonės nepaveikios ir jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės ar (ir) programos, teikiama švietimo pagalba.
4. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:
 - 4.1. į patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl socialinės padėties, lyties, amžiaus, seksualinės orientacijos, negalios, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;
 - 4.2. kiekvienas progimnazijos administracijos atstovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie patyčias, turi reaguoti ir stabdyti;
 - 4.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie patyčias amžiaus ir pareigų, nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ar patiriančių patyčias amžiaus ir pareigų.
5. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:
 - 5.1. Patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir / ar užgauliojant) ir / ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):
 - 5.1.1. žodinės patyčios: pravardžiavimas, grasinimas, ujjimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;
 - 5.1.2. fizinės patyčios: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

5.1.3. socialinės patyčios: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

5.1.4. patyčios kibernetinėje erdvėje: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir / ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešas gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.

5.2. Patyčias patiriantis vaikas – mokinys, iš kurio yra tyčiojama.

5.3. Besityčiojantysis – mokinys ar suaugusysis, inicijuojantis patyčias ir / ar prisidedantis prie jų.

5.4. Patyčias patiriantis suaugusysis – administracijos atstovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, iš kurio tyčiojasi mokinys (-iai).

5.5. Patyčių stebėtojas – mokinys, matantis ar žinantis apie patyčias.

5.6. Prevencinė veikla – planingų ir sistemingų priemonių veikla, skirta patyčių rizikai mažinti imantis progimnazijos bendruomenės narių (vaikų, administracijos atstovų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių.

5.7. Patyčių intervencija – progimnazijos vadovo, pavaduotojų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų mokyklos darbuotojų (toliau – progimnazijos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visumą.

5.8. Patyčių prevencijos ir intervencijos stebėsena – patyčių situacijos progimnazijoje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui ir valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

5.9. Socialinės ir emocinės kompetencijos – mokinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo, kiti socialiniai įgūdžiai.

6. Saugios aplinkos progimnazijoje kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: progimnazijos veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mokyklos mikroklimato kūrimą, mokinių pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) (toliau – tėvai) į(si)traukimą.

7. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, kitais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJA IR INTERVENCIJA MOKYKLOJE

8. Smurto ir patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi mokyklos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėsena rūpinasi progimnazijos vadovas, vaiko gerovės komisijos nariai, klasių vadovai, o ją vykdo visi progimnazijos bendruomenės nariai.

9. Progimnazijos vadovas atsako už smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo progimnazijoje tvarkos aprašo parengimą ir įgyvendinimą progimnazijoje, sveiką, saugią,

užkertančią kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio progimnazijos patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, pristatymą progimnazijos bendruomenei ir vykdymą. Saugios ir palankios mokiniams aplinkos kūrimu rūpinasi progimnazijos vaiko gerovės komisija.

10. Progimnazija puoselėja pozityvias vertybes ir bendruomeniškumą (mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, solidarumą, lygiateisiškumą ir kt.), kurias atitinka visų progimnazijos darbuotojų elgesys ir veikla.

11. Progimnazijoje susitariama dėl elgesio taisyklių (normų), kuriose aiškiai reglamentuojamas tiek pozityvus / laukiamas, tiek neleistinas / nepageidaujamas mokinių elgesys, numatomi mokinių skatinimo, motyvavimo už pozityvų elgesį priemonės ir būdai, jie yra žinomi ir suprantami visiems progimnazijos bendruomenės nariams, jais vadovaujasi kiekvienas progimnazijos darbuotojas, siekdamas atpažinti ir pastiprinti pozityvų mokinių elgesį.

12. Progimnazijos darbuotojų pareigybių aprašymuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios mokymo (-si) aplinkos progimnazijoje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal progimnazijos nustatytą tvarką.

13. Progimnazijos vadovas įsakymu patvirtina smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo progimnazijoje tvarkos aprašą, kuriame:

13.1. įtvirtina, kad visi progimnazijos darbuotojai turi reaguoti į pastebėtą ir / ar įtariamą smurtą ir patyčias, nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių;

13.2. nustato pranešimų apie smurtą ir patyčias procedūrą (informuoja tą dieną mokykloje budintį mokytoją apie įtariamą ar/ir įvykusias patyčias, pateikdamas užpildytą pranešimo apie patyčias formą (1 priedas) bei įrodymus (išsaugotą informaciją) elektroninių patyčių atveju);

13.3. apibrėžia progimnazijos darbuotojų veiksmų seką ir jų tarpusavio bendradarbiavimą, įtarus ar pastebėjus smurtą ar patyčias tarp mokinių (2 priedas);

13.4. nustato, kokių priemonių turi imtis progimnazijos vadovas, gavęs pranešimą, kad progimnazijos darbuotojas patiria smurtą ar patyčias arba pats smurtauja ar tyčiojasi;

13.5. apibrėžia smurto ir patyčių atvejų progimnazijoje registravimo tvarką (patyčių dinamiškai analizuoti ir atitinkamoms prevencijos ir intervencijos priemonėms planuoti);

13.6. numato švietimo pagalbos ar kitos reikalingos pagalbos (pvz., policijos, medicinos pagalbos) priemonės smurtą ar patyčias patyrusiems arba smurtavusiems dalyviams, stebėtojams (mokiniams), tėvams(3 priedas);

13.7. numato progimnazijos vaiko gerovės komisijos veiksmus gavus informaciją (4 priedas).

14. Su progimnazijos nustatyta smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos tvarkos aprašu pasirašytinai supažindinami visi progimnazijos bendruomenės nariai.

15. Progimnazija, vykdydama veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su mokinių tėvais, vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis.

16. Progimnazijoje vykdomas nuoseklus ir reguliarus mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas: nuosekliai ir reguliariai ugdomi mokinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo ir kiti socialiniai įgūdžiai.

17. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas:

17.1. integruojant į dalyko (-ų) ugdymo turinį;

17.2. įgyvendinant prevencines programas;

17.3. integruojant į neformaliojo vaikų švietimo veiklas, organizuojant prasmingas, bendruomeniškumą, savanorystę, pilietiškumą, saviraiškų dalyvavimą skatinančias veiklas;

18. Progimnazijos pedagoginiai darbuotojai ne rečiau kaip kartą per ketverius metus tobulina kvalifikaciją mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulina asmenines socialines ir emocines kompetencijas.

19. Progimnazijoje kuriama mokymo (-si) aplinka, palanki asmenybės ūgčiai, kuriami pozityvūs, tarpusavio pagarba, parama ir pasitikėjimu, bendromis vertybėmis grįsti santykiai, puoselėjamos mokinių stiprybės ir galios, skatinami ir stiprinami bendrumo, tapatumo ir priklausymo progimnazijos bendruomenei jausmai.

20. Pozityvaus progimnazijos mikroklimato kūrimas ir puoselėjimas yra nenutrūkstamas, cikliškas procesas, susidedantis iš nuoseklių penkių etapų:

20.1. esamos situacijos įvertinimo: progimnazijos vaiko gerovės komisija, vadovaudamasi progimnazijos veiklos kokybei įsivertinti ir tobulinti skirtais instrumentais ar kitais pasirinktais būdais (apklausa, stebėjimu, pokalbiais ar kt.), reguliariai renka informaciją apie mokymo(-si) aplinkos saugumą, progimnazijos bendruomenės narių tarpusavio santykius ir identifikuoja aktualias problemas;

20.2. Progimnazijos bendruomenės narių sąmoningumo didinimo ir įsitraukimo: pozityvaus progimnazijos mikroklimato kūrimu ir pozityvių vertybių puoselėjimu rūpinasi progimnazijos vadovas, progimnazijos vaiko gerovės komisija, į šį procesą įsitraukia visi progimnazijos bendruomenės nariai, sprendimų ieškoma kartu diskutuojant ir tarantis;

20.3. tinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių (taip pat ir prevencinių programų įgyvendinimo) mikroklimatui gerinti planavimo: numatomos prevencijos ir intervencijos priemonės, siekiant spręsti identifikuotas problemas, mažinti su jomis susijusius rizikos veiksnius ir didinti apsauginių veiksnių įtaką;

20.4. priemonių įgyvendinimo: progimnazijos darbuotojai pagal pasiskirstytas atsakomybes įgyvendina numatytas priemones. Priemonių įgyvendinimą koordinuoja progimnazijos vadovo paskirtas progimnazijos darbuotojas;

20.5. priemonių veiksmingumo vertinimo: analizuojami pasiekti rezultatai, sėkmės veiksniai ir trukdžiai, numatomos galimybės tobulinti priemones.

21. Mokiniai aktyviai dalyvauja kuriant pozityvų progimnazijos mikroklimatą, jų nuomonė ir idėjos yra išklausomos ir vertinamos, skatinamas bendruomeniškumas, mokinių saviraiškų dalyvavimas prasmingoje veikloje; sudaromos galimybės, skatinamas mokinių socialinių, emocinių kompetencijų taikymas ir įtvirtinimas įvairiuose gyvenimo kontekstuose (pvz.,

skatinama savanorystė, dalyvavimas pilietinėje, socialinėje ir kitoje bendruomeninėje veikloje ir kt.).

22. Progimnazija skatina dalyvavimą vietos bendruomenės veikloje: sudaromos galimybės ir skatinamas mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų taikymas ir įtvirtinimas įvairiuose gyvenimo kontekstuose (pvz., skatinama savanorystė, dalyvavimas pilietinėje, socialinėje ir kitoje bendruomeninėje veikloje ir kt.).

23. Skatinamas tėvų dalyvavimas kuriant saugią mokymo (-si) aplinką progimnazijoje, įtraukiant juos į priemonių planavimą ir įgyvendinimą, kitą veiklą, atstovavimą progimnazijai vietos bendruomenėje.

24. Vykdomas tėvų konsultavimas ir informavimas patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos progimnazijoje kūrimo klausimais.

25. Visais įtariamų ir realių patyčių ar smurto atvejais kiekvienas progimnazijos administracijos atstovas, mokytojas ar švietimo pagalbos specialistas, progimnazijos vaiko gerovės komisijos narys, kitas darbuotojas į tai turi reaguoti progimnazijos nustatyta tvarka.

26. Mokiniui pasityčiojus iš administracijos atstovo, mokytojo, švietimo pagalbos specialisto ar kito darbuotojo, asmuo pastebėjęs ir / ar įtaręs smurtą ar patyčias nedelsdamas informuoja progimnazijos vadovą, kuris imasi progimnazijos tvarkos apraše ar kituose progimnazijos dokumentuose numatytų veiksmų.

27. Administracijos atstovui, mokytojui, švietimo pagalbos specialistui ar kitam darbuotojui pasityčiojus iš mokinio, asmuo pastebėjęs ir / ar įtaręs smurtą ar patyčias nedelsdamas informuoja progimnazijos vadovą, kuris imasi smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo progimnazijoje tvarkos apraše ar kituose progimnazijos dokumentuose numatytų veiksmų.

28. Progimnazijos vadovas, sužinojęs apie progimnazijos darbuotojo patiriamą smurtą ar patyčias arba progimnazijos darbuotojo tyčiojimąsi, nedelsdamas imasi priemonių, numatytų smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo progimnazijoje tvarkos apraše.

29. Kitiems patyčių dalyviams pagal individualius poreikius progimnazijoje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

III SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30. Visi dokumentai, esantys mokinio asmens byloje, ir duomenys, susiję su mokiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti mokinio teises ir teisėtus interesus.